

DOI: <http://doi.org/10.370.75/BAL.2022.01.01>

Конвенцията по международната търговия със застрашените видове от дивата фауна и флора в светлината на опазването на защитените природни територии

Convention on International Trade in Endangered
Species of Wild Fauna and Flora in the Light
of the Protection of the Protected Natural
Territories

Георги Пенчев¹

SUMMARY²

This scientific study is dedicated to the meaning of the Convention on International Trade with Endangered Species in Wild Fauna

¹ Георги Пенчев е професор, доктор на юридическите науки, Юридически факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, e-mail: georgenchev@abv.bg (Professor, DSc – Law, Faculty of Law at Plovdiv University „Paisiy Hilendarski“, e-mail: georgenchev@abv.bg).

² Публикацията съдържа резултати от изследване „Правен режим на защитените природни територии (научно-практически анализ)“, финансирано със средства от целева субсидия на НИД на УНСС по договор № НИД НИ – 7/2021.

and Flora for the protection of the protected natural areas. The attention to the legal measures, regulated by this convention, which cause impact on the protection of the biological diversity, including in the scope of the protected natural areas. Finally, some general conclusions and recommendations are given related to the examined international law regulation.

KEY WORDS

Trade, Endangered Species of Wild Fauna, and Flora; Protected Natural Territories

Увод

Според Програмата на ООН по околната среда (ЮНЕП)³ през последните десетилетия се наблюдава тревожна тенденция към засилено намаляване на биологичното разнообразие в световен мащаб поради различни фактори главно от икономическо и демографско естество⁴. Около една четвърт от видовете на дивата флора и фауна са застрашени от изчезване и унищожаване⁵ поради увреждане на местообитанията им, свръхексплоатация, замърсяване на околната среда и въвеждането на инвазивни чужди видове⁶. Тази тенденция според мен е относима и към биологичното разнообразие в обхвата на защитените природни територии. Същевременно изменението на климата е друг фактор, който трябва да се

³ ЮНЕП е абривиатура от UNEP (United Nations Environment Programme) на Програмата на ООН по околната среда – орган на Общото събрание на ООН.

⁴ UNEP. *Saving Our Planet. Challenges and Hopes*. Nairobi, UNEP, 1992, p. 53.

⁵ UNEP (1992), p. 54.

⁶ *Ibid.*, p. 54 – 55.

има предвид при загълбочаването на тази тенденция⁷. Американският учен еколог Оливър Оуен изтъква търговията с „опитомени“ животни като една от причините за постепенното изчезване на животински видове и посочва обстоятелството, че понякога липсва достатъчно информация, включително у лицата, които ги придобиват, относно необходимите за отглеждането им фактори на околната среда като температура, влажност, специфична храна и жизнено пространство⁸. По мое мнение като причина в тази насока следва да се изтъкне и разрастването на търговията със застрашени видове от дивата фауна и флора, и с части от тях (включително и неправомерната), особено с произход от развиващите се гържави. Така например към края на 60-те години на миналия век от 5 до 10 млн. крокодилски кожи са били търгувани на международния пазар⁹, а в 1972 г. износът на слонова кост от Кения е достигнал 150 тона¹⁰. Това обстоятелство обуслови сключването на Конвенцията по международната търговия със застрашените видове от дивата фауна и флора (Вашингтон, 3.03.1973 г.¹¹), която се разглежда по-году. Тя е ратифицирана от Република България с Решение на ВНС от 12.12.1990 г.¹² и е в сила от 16.04.1991 г. Европейският съюз не се е присъединил към Конвенцията поради нейното изискване за участие само на суверенни гържави, но той фактически е въвел нейните изисквания чрез Регламент (ЕО) № 338/97 на Съвета от 9.12.1996 г. относно опазване на видовете от дивата фауна и флора чрез регулиране на търговията с тях¹³.

⁷ Срвн. Международна комисия за опазване на околната среда и за развитие, И. Иванов (превл). *Нашето общо бъдеще. Доклад*. София, Петър Берон, 1989, с. 159.

⁸ Вж. О. Оуен. *Опазване на природните ресурси. Първа част*. София, Земизгат, 1989, с. 298 – 299.

⁹ Вж. А. Kiss and D. Shelton. *International Environmental Law*. Ardsley-on-Hudson, NY, Transnational Publishers, 1991, p. 257.

¹⁰ *Ibid.*, p. 258.

¹¹ ДВ, бр. 6 от 21.01.1992 г.

¹² ДВ, бр. 103 от 1990 г..

¹³ ОВ L 61, 3.03.1997 г., изм. и доп. За повече подробности вж. Регламент (ЕО) № 338/97, срвн. А. Кремер, *Европейско право на околната среда*. София,

I. Обща характеристика на Конвенцията по международната търговия със застрашените видове от дивата фауна и флора

Разглежданата Конвенция има косвено значение за защитените природни територии, тъй като застрашени (от изчезване или унищожаване¹⁴) видове от дивата фауна и флора обикновено се намират в техния обхват. Френският юрист еколог с унгарски произход Александър Кис и американският юрист еколог Динах Шелтън в съвместно научно изследване подчертават, че Конвенцията е базирана на международното сътрудничество между три групи държави: на вноса, на трансграничния превоз и на износа на застрашени видове от дивата фауна и флора, като наред с тези видове са изброени и погрозделени на три категории, фигуриращи съответно в приложения I, II и III към този международен договор¹⁵. Тези автори посочват, че (към 2005 г.¹⁶) в световен мащаб се наброяват над 1000 застрашени от изчезване и унищожаване видове от дивата фауна и флора¹⁷. Освен това те отбелязват, че тази Конвенция „не е базирана върху пространствена концепция за защита [в случая – на застрашени видове от дивата фауна и флора¹⁸], а върху определена дейност, свързана с дивата природа: международната търговия“¹⁹, като основният подход тук е „техниката на приложенията“²⁰.

Сцела, 2008 с. 343 – 344; Г. Пенчев, Сближаване на българското с европейското право в областта на защита на природата. *Право без граници. Приложение 3, 4* (2003), с. 25 – 26 и цитираната там литература.

¹⁴ Бел. авт.

¹⁵ Вж. A. Kiss and D. Shelton. *Manual of European Environmental Law*. Cambridge, Grotius Publications, 1993, p. 121.

¹⁶ Бел. авт.

¹⁷ Вж. D. Shelton and A. Kiss. *Judicial Handbook on Environmental Law*. Nairobi, UNEP, 2005, p. 97.

¹⁸ Бел. авт.

¹⁹ Вж. Kiss, Shelton (1991), p. 257.

²⁰ *Ibid.*, p. 258.

В член I от Конвенцията фигурират дефиниции на редица правни понятия, сред които следва да бъдат споменати: „изразът²¹ „видове“ – означава всеки вид, подвид или географски обособени популации от същите“ (б. „а“); „изразът „екземпляр“ – означава: I) всяко животно или растение, независимо дали е живо или мъртво; II) ако се отнася за животно: за видовете, включени в Приложения I и II – всяка лесноразпознаваема част или производна от тях, а за видовете, включени в Приложение III – всяка лесноразпознаваема част или производна от тях, споменати по отношение на вида в Приложение III), ако се отнася за растение: за видовете, включени в Приложение I – всяка лесноразпознаваема част или производна от тях, а за видовете, включени в Приложения II и III – всяка лесноразпознаваема част или производна от тях, споменати по отношение на вида в Приложения II и III“ (б. „б“); „изразът „търговия“ – означава износ, реекспорт, внос и въвеждане от море“ (б. „в“); „изразът „въвеждане от море“ – означава внасяне в държава на екземпляри от всякакви видове, уловени в морска среда, която не попада под юрисдикцията на нито една държава“ (б. „г“); „изразът „научно ведомство“ – означава национално научно ведомство, определено в съответствие с чл. IX“ (б. „е“); изразът „ръководно ведомство“ – означава национално ръководно ведомство в съответствие с чл. IX“ (б. „ж“).

Член II от разглежданата конвенция е озаглавен „Основни принципи“, но в него фактически се посочват забрани или ограничения за търговията със застрашените видове от дивата фауна и флора в контекста на трите приложения към нея. Става дума за следните задължения за държавите участнички: а) да съобразяват дейностите и действията на тяхната територия с Приложение I, което включва всички застрашени от изчезване видове, които са или биха могли да станат обект на търговия, като търговията с екземпляри от тези видове трябва да бъде обект на „особено строго регламентиране“ с цел да не се поставя в по-нататъшна опасност оцеляването им и да бъде разрешавана „само при изключи-

²¹ От правно-техническа гледна точка думата „изразът“ е неподходящо употребена в чл. I, защото в случая не става дума за „израз“, а за понятие. По-добре щеше да бъде, ако тази дума изобщо не фигурираше в този член.

телни обстоятелства“; б) да съобразяват дейностите и действията на тяхната територия с Приложение II, което включва: „а) всички видове, които, макар в момента да не са непременно застрашени от изчезване, биха могли да станат такива, освен ако търговията с екземпляри от такива видове не е обект на строго регламентиране с цел да се избегне използване, което е несъвместимо с оцеляването им; и б) някои видове, които трябва да станат обект на регламентиране, за да стане ефективен контролът върху търговията с екземпляри от видове, споменати в Приложение II в изпълнение на буква „а“; в) да съобразяват дейностите и действията на тяхната територия с Приложение III, което включва всички видове, които дадена страна в рамките на своята юрисдикция е определила, че са обект на регламентиране, с цел да се предотврати или ограничи тяхното използване, както и че са нуждаещи се от сътрудничеството на други страни при контрола на търговията; г) да забранят търговията с видовете по Приложения I, II и III, освен в случаи, регламентираны в конвенцията“ (съответно § 1 – 4).

По мое мнение разпоредбите на чл. II от правно-техническа гледна точка не са редактирани като правни „норми принципи“, а като обикновени правни норми²², установяващи общи задължения за страните участнички за извършване на търговията с посочените видове. Следователно наименованието на чл. II не отговаря на неговото съдържание.

Могат да бъдат посочени следните правни мерки за опазване на застрашените видове от дивата фауна и флора по Конвенцията.

1) Установяване на специални правила, свързани с търговията с екземпляри от видовете, включени в Приложение I (чл. III).

²² В. Христов погразделя правните норми по степеня на тяхната обобщеност на два вида: правни „норми принципи“ и обикновени правни норми – вж. В. Христов. Относно принципите на правото. *Правна мисъл* 3 (2000), с. 18 – 19, и цитираната там литература. Проблемът за юридическата природа на правните принципи е дискуссионен в правната доктрина у нас и в чужбина, а разглеждането му следва да бъде предмет на самостоятелни научни изследвания.

Те се отнасят до редица задължения за държавите участнички да уредят в законодателството си: а) издаване на разрешително за износ на екземпляр от видовете по Приложение I съчетано с изчерпателно изброяване на предпоставките за издаването му²³; б) издаване на разрешително за внос на екземпляр от видовете, включени в Приложение I, и представяне на разрешително за износ или сертификат за реекспорт²⁴, съчетано с изчерпателно изброяване на предпоставките за издаване на разрешителното за внос²⁵; в) издаване на сертификат при реекспорт на видове по Приложение I, съчетано с изчерпателно изброяване на предпоставките за неговото издаване²⁶; г) издаване на сертификат за „въвеждане от море“ на екземпляр от видовете по Приложение I от „ръководното ведомство на въвеждащата държава“, съчетано с изброяване

²³ Става дума за следните предпоставки („условия“): „а) научното ведомство на държавата износителка е преценило, че такъв износ няма да навреди на оцеляването на вида; б) ръководното ведомство на държавата износителка се е убедило, че екземплярът не е добит в нарушение на законите на съответната държава, отнасящи се до опазването на фауната и флората; в) ръководното ведомство на държавата износителка се е убедило, че всеки жив екземпляр ще бъде така подготвен и транспортиран, че да се сведе до минимум рискът от нараняване, увреждане на здравето му или жестокост; г) ръководното ведомство на държавата износителка се е убедило, че за екземплярите е издадено разрешително за внос“.

²⁴ Съгласно чл. I, б. „г“: „изразът „реекспорт“ означава износ на всеки екземпляр, който преди това е бил внесен“.

²⁵ Става дума за следните предпоставки: „а) научното ведомство на държавата износителка е преценило, че вносите ще се извършва за цели, които няма да навредят на оцеляването на съответния вид; б) научното ведомство на държавата износителка се е убедило, че предлаганият получател на жив екземпляр разполага с необходимото оборудване, за да го отглежда и да се грижи за него; и в) ръководното ведомство на държавата износителка се е убедило, че екземплярът няма да се използва предимно за търговски цели“.

²⁶ Става дума за следните предпоставки: а) ръководното ведомство на държавата реекспортърка се е убедило, че екземплярът е бил внесен в държавата в съответствие с разпоредбите на тази конвенция; б) ръководното ведомство на държавата реекспортърка се е убедило, че всеки жив екземпляр ще бъде така подготвен и транспортиран, че да се сведе до минимум рискът от нараняване, увреждане на здравето му или жестокост; в) ръководното ведомство на държавата реекспортърка се е убедило, че за всеки жив екземпляр е издадено разрешително за внос“.

на предпоставките за издаване на такъв сертификат²⁷ (съответно § 2 – 5).

2) Установяване на специални правила относно търговията с екземпляри от видовете, включени в Приложение II (чл. IV).

Те се отнасят до определени задължения за гържавите участнички да уредят в законодателството си: а) издаване на разрешително за износ на екземпляр от видовете по Приложение II, съчетано с изчерпателно изброяване на предпоставките за издаването му²⁸; б) наблюдаване, от научното ведомство на страните членки, както на разрешителните за износ, издавани от тази гържава за екземпляри от видовете, включени в Приложение II, така и самия износ на такива екземпляри, като в случай че научното ведомство реши, че износът на екземпляри от някои от тези видове следва да бъде ограничен с цел запазването на вида в целия му обхват на равнище, съответстващо на ролята му в екосистемите, в които се среща и е значително над равнището, което би наложило включването на вида в Приложение I, да препоръчва на съответното ръководно ведомство да вземе подходящи мерки за ограничаване издаването на разрешителни за износ на екземпляри от този вид; в) предварително издаване и представяне на разрешително за износ на екземпляр от видовете по Приложение II или сертификат за реекспорт, в случаите на внос на такива видове; г) издаване на сертификат при

²⁷ Става дума за следните предпоставки: „а) научното ведомство на въвеждащата гържава е преценило, че въвеждането няма да навреди на оцеляването на съответния вид; б) ръководното ведомство на въвеждащата гържава се е убедило, че предлаганият получател на жив екземпляр разполага с подходящо оборудване да го отглежда и да се грижи за него; в) ръководното ведомство на въвеждащата гържава се е убедило, че екземплярът няма да се използва предимно за търговски цели“.

²⁸ Става дума за следните предпоставки: „а) научното ведомство на гържавата износителка е преценило, че такъв износ няма да навреди на оцеляването на вида; б) ръководното ведомство на гържавата износителка се е убедило, че екземплярът не е гобит в нарушение на законите на тази гържава, отнасящи се до опазването на фауната и флората; в) ръководното ведомство на гържавата износителка се е убедило, че всеки жив екземпляр ще бъде така подготвен и транспортиран, че да се сведе до минимум рискът от нараняване, увреждане на здравето му или жестокост“.

реекспорт на видове по Приложение II, съчетано с изчерпателно изброяване на предпоставките за неговото издаване²⁹; г) издаване на сертификат за „въвеждане от море“ на екземпляр от видовете по Приложение II от „ръководното ведомство на въвеждащата държава“, съчетано с изчерпателно изброяване на предпоставките за издаването му³⁰; е) правна възможност сертификатите по § 6 да се издават по препоръка на научното ведомство след консултации с други национални научни ведомства или при необходимост с международни научни ведомства, отнасящи се до периоди, ненадвишаващи една година за общия брой на екземплярите, които ще се въвеждат през тези периоди (съответно § 2 – 7).

3) Установяване на специални правила, свързани с търговията с екземпляри от видовете, включени в Приложение III (чл. V).

Те се отнасят до някои задължения за държавите участнички да уредят в законодателството си: а) издаване на разрешително за износ на екземпляр от видовете по Приложение III, съчетано с изчерпателно изброяване на предпоставките за издаването му³¹; б) издаване на сертификат за произход при внос на видовете по Приложение III, а в случай че вносетът е от държава, която е включила вида в Приложение III – и

²⁹ Става дума за следните предпоставки: „а) ръководното ведомство на държавата износителка се е убедило, че екземплярът е бил внесен в държавата в съответствие с разпоредбите на тази конвенция; и б) ръководното ведомство на държавата реекспортърка се е убедило, че всеки жив екземпляр ще бъде така подготвен и транспортиран, че да се сведе до минимум рискът от нараняване, увреждане на здравето му или жестокост“.

³⁰ Става дума за следните предпоставки: „а) научното ведомство на въвеждащата държава е преценило, че въвеждането няма да навреди на оцеляването на съответния вид; б) ръководното ведомство на въвеждащата държава се е убедило, че отношението към всеки жив екземпляр ще е такова, че да се сведе до минимум рискът от нараняването му, увреждане на здравето му или жестокост“.

³¹ Става дума за следните предпоставки: „а) ръководното ведомство на държавата износителка се е убедило, че екземплярът не е добит в нарушение на законите на съответната държава, отнасящи се до опазването на фауната и флората; б) ръководното ведомство на държавата износителка се е убедило, че всеки жив екземпляр ще бъде така подготвен и транспортиран, че да се сведе до минимум рискът от нараняване, увреждане на здравето му или жестокост“.

представяне на разрешително за износ; в) в случай на реекспорт, приемане от гържавата вносителка, на сертификата, издаден от ръководното ведомство на гържавата реекспортърка, за това, че екземплярът е бил обработен в съответната гържава или се реекспортира от нея като доказателство, че по отношение на съответния екземпляр са били спазени изискванията на Конвенцията (съответно § 2 – 4).

Необходимо е да се отбележи обстоятелството, че в параграф 1 съответно на членове III, IV и V е налице редакционна слабост от гледна точка на правната техника и формалната логика. И в трите първи параграфи на тези членове от Конвенцията фигурира изразът: „Цялата търговия с екземпляри от видовете ... [посочва се съответното относимо приложение I, II или III³²], ще се извършва в съответствие с разпоредбите на този член“. Смятам, че беше излишно да фигурират разпоредби с такава редакция в посочените членове, защото следващите им параграфи фактически уреждат самия международноправен режим в тази насока, т.е. по достатъчно категоричен начин са формулирани определени задължения за гържавите участнички, които трябва да поемат по отношение на търговията с видовете, съответно по приложения I, II и III.

4) Установяване на специални правила с по-общо значение за разрешителните и сертификатите по чл. III, IV и V (чл. VI).

Те се отнасят до определени задължения и правни възможности за гържавите членки, а именно: а) разрешителното за износ да съдържа информацията, посочена в образеца по Приложение IV, като може да се използва за износ само в шестмесечен срок от датата на издаването му; б) разрешителните и сертификатите да съдържат названието на тази Конвенция, името и съответния печат на Ръководното ведомство, което го издава, и контролен номер, даден му от него; в) всичките копия от разрешителни или сертификати, издадени него, да са ясно обозначени, че са само копия, като такава копие не може да се използва вместо оригинала освен в указаните в него граници; г) за всяка пратка екземпляри да се изисква отделно разрешително или сертификат; д) Ръководното ведомство на гържавата вносителка на всеки екземпляр да анулира и задържа разрешителното за износ или

³² Бел. авт.

сертификата за реекспорт, както и съответното разрешително за внос, представено във връзка с вноса на съответния екземпляр; е) правната възможност, „когато е необходимо и възможно“, Ръководното ведомство да поставя белег върху някой екземпляр с цел да улесни разпознаването му, като в този смисъл изразът „белег“ означава всеки неизличим отпечатък, оловна пломба или други подходящи средства за идентифициране на екземпляр, изработен така, че да затрудни максимално подправянето му от упълномощени лица (§ 2 – 7).

В разпоредбите на този член също могат да се отбележат някои слабости от правно-техническа гледна точка.

На първо място § 1 на чл. VI е редактиран по мое мнение несполучливо погодно на изтъкнатите от мен слабости в тази насока в първите параграфи на членове III, IV и V. Тази разпоредба гласи: „Разрешителните и сертификатите, издадени съгласно чл. III, IV и V, са в съответствие с този член“. Смятам, че и тя, погодно на горепосочените първи параграфи на членове III, IV и V, е излишна в текста на Конвенцията по аналогични съображения, изложени по-горе, т.е. в § 2 – 7 е регламентиран съответният международноправен режим чрез определяне на задълженията и правните възможности на държавите членки с оглед на съдържанието на разрешителните и сертификатите за търговия със застрашените видове от дивата фауна и флора.

На второ място изразът „когато е необходимо и възможно“, употребен в § 7 на чл. VI, по мое мнение е неудачно подбран, защото създава възможности за отделни държави участнички да избегнат необходимостта от поставяне от ръководното им ведомство на „белег“ върху екземпляр от застрашен вид от дивата фауна и флора с цел да се улесни разпознаването му. Освен това този израз поради липса на конкретизация създава възможности и за тълкуване в унисон с националните им интереси. По-добре щеше да бъде, ако той не беше употребен в Конвенцията.

5) Установяване на изключения от изискванията относно търговията със застрашените видове – обект на конвенцията (чл. VII).

Някои от тях са свързани например с транзитното преминаване на тези видове, с наличието на „лична или семейна

собственост“ върху тях, нетърговски заеми, гарения или обмен между учени и научни институции, пътуващи зоологически градини, циркове и изложби.

6) Установяване на задължения за гържавите участнички да предприемат определени мерки по прилагане на изискванията на разглежданата конвенция (чл. VIII).

Те се отнасят до: а) включването на санкции, конфискация на екземпляри и възстановяване на разходи по извършване на конфискацията; б) преминаването през митническите пунктове с „минимално забавяне“; в) правната възможност за предоставяне на видовете в „спасителни центрове“; г) воденето на отчет на търговията с видовете по Приложения I, II и III; д) предоставянето на доклади до Секретариата на страните по конвенцията: аа) ежегодно за издадените разрешителни и сертификати; и бб) на всеки 2 години за „законодателните, нормативните и административните мерки“, предприети по изпълнение на изискванията на конвенцията; е) достъпа на обществеността до информацията относно ежегодните и двугодишните доклади, ако тя „не противоречи на законите“ (съответно § 1 – 8).

7) Установяване на специални правила, свързани с ръководните и научните ведомства на гържавите участнички (чл. IX).

Те се отнасят до задължението за тези гържави да определят едно или повече ръководни и научни ведомства за целите на конвенцията и да уведомят депозитаря за наименованията и адресите им, а при промяна – да уведомят за това Секретариата.

Във връзка с тази правна мярка следва да се отбележи, че за Република България, по смисъла на Конвенцията „Ръководно ведомство“ е МОСВ, а „научни ведомства“ са Институтът по ботаника с ботаническа градина, Институтът по зоология, Институтът по биоразнообразие и екосистемни изследвания и Националният природонаучен музей – София (всички към БАН³³).

8) Установяване на правна възможност за страните членки да извършват износ или реекспорт за или внос от гържава, ко-

³³ Бел. авт.

ято не е участник в това международно споразумение, на видове – обект на Конвенцията, ако съответната документация отговаря на нейните изисквания (чл. X).

9) Установяване на специални правила относно „Конференцията на страните“ като периодична среща на гържавите участнички в Конвенцията, свиквана от Секретариата и определяне на решенията, които могат да бъдат вземани на тази среща (чл. XI)³⁴.

10) Установяване на специални правила, свързани с правния статус на Секретариата на страните участнички в конвенцията (чл. XII).

11) Установяване на специални правила относно контактите между Секретариата и Ръководното ведомство на съответната държава участничка в случаите на информация за увреждане на някой от видовете по приложения I и II в резултат от търговия или за „неефективно“ прилагане на изискванията на Конвенцията (чл. XIII).

В тези случаи, след като Секретариатът предостави информацията на ръководното ведомство на съответната държава, то трябва да отговори „във възможно най-кратки срокове“ за предприетите „изправителни мерки“.

12) Установяване на правна възможност за държавите участнички да въведат в законодателството си по-строги мерки от тези по Конвенцията, както и ограничения и забрани за търговията и превоза на видове, невключени в Приложения I – III на Конвенцията (чл. XIV, § 1).

13) Установяване на специални правила относно решаването на споровете по тълкуването и прилагането тази Конвенция (чл. XVIII).

Те се решават чрез преговори, а ако не се постигне съгласие, страните по спора могат да го отнесат за решаване пред Постоянния арбитражен съд в Хага, чието решение е задължително за спорещите страни.

³⁴ На срещата на Конференцията на страните в гр. Бон на 22.06.1979 г. е прието изменение на чл. XI, § 3, б. „а“, с което се оправомощава Конференцията на страните да приема и „финансови разпоредби“, свързани с прилагането на конвенцията. Фактически това изменение е ратифицирано от Република България с Решение на ВНС от 12.12.1990 г. (ДВ, бр. 103 от 1990 г.), в сила е за нашата страна от 16.04.1991 г. и е обнародвано самостоятелно в ДВ, бр. 6 от 21.01.1992 г.

Към Конвенцията фигурират 4 приложения. Приложения I, II и III са ненаименовани и включват списъци на отделни застрашени видове от дивата флора и фауна, които се актуализират на всеки 3 години и се съхраняват в МОСВ, а Приложение IV също е ненаименовано и съдържа образец на разрешително за износ на такива видове³⁵.

II. Българско законодателство, въвеждащо изискванията на Конвенцията по международната търговия със застрашените видове от дивата фауна и флора

В тази насока трябва да се изтъкне преди всичко Законът за биологичното разнообразие³⁶ и по-специално глава IV от него, озаглавена „Търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна. Предотвратяване и управление на въвеждането и разпространението на инвазивни чужди видове“ (чл. 70 – 108). Министерството на околната среда и водите упражнява функциите на „Ръководно ведомство“ по прилагане както на изискванията на Регламент (ЕО) № 338/97 (чл. 71, ал. 1), така и на Конвенцията (по арг. от чл. 97 – 99а), а БАН е „Научен консултативен орган“ по прилагането на този регламент (чл. 72, ал. 1). Субсигуарно приложение могат да намерят Законът за ветеринарномедицинската дейност³⁷, Законът за защита на растенията³⁸ и Законът за митниците³⁹.

³⁵ Вж. за повече подробности относно тази Конвенция А. Анастасов. *Международноправен режим на биоразнообразието*. София, ИДП БАН, 2015, с. 50 – 58; С. Божанов. *Международноправни актове в областта на околната среда*. Русе, ПБ Русенски университет, 2004, с. 127 – 129; О. Колбасов. *Международно-правовая охрана окружающей среды*. Москва, Международные отношения, 1982, с. 129, 134; Г. Пенчев, *Екологична защита на Нарожен парк „Странджа“*. *Юридически сборник*. Т. VII. Бургас, И. Камбуров, 1997, с. 81; Kiss, Shelton (1991), p. 257 – 263; Kiss, Shelton (1993), p. 120 – 122; Shelton, Kiss (2005), p. 96 – 98.

³⁶ ЗБР – ДВ, бр. 77 от 2002 г., изм. и доп.

³⁷ ДВ, бр. 87 от 2005 г., изм. и доп.

³⁸ ДВ, бр. 61 от 2014 г., изм. и доп.

³⁹ ДВ, бр. 15 от 1998 г., изм. и доп.

Могат да бъдат отбелязани следните правни мерки, въвеждащи изискванията на разглежданата конвенция по ЗБР:

1) установяване на специални правила, свързани с пренасянето през границите на Република България на тези застрашените видове от дивата фауна и флора (чл. 73 – 85), като министърът на околната среда и водите (МОСВ) издава разрешителното за внос или износ на такива видове и сертификата за техния реекспорт (чл. 85);

2) установяване на специални правила относно митническият надзор и контрол върху вноса, износа и реекспорта на горепосочените видове (чл. 86 – 89);

3) установяване на специални правила, свързани с регистрацията на определени застрашени видове гръбначни животни (чл. 90 – 99а), като тя се извършва от съответната регионална инспекция по околната среда и водите към МОСВ (чл. 90, ал. 2 и чл. 91)⁴⁰, която води регистър на тези видове (чл. 95);

4) установяване на специални правила относно търговията, извършвана на територията на Република България със застрашени видове от дивата фауна и флора (чл. 100 – 102б);

5) установяване на специални правила, свързани с разпореждането с екземпляри, отнети в полза на гържавата (чл. 103 – 108), което се извършва от МОСВ (чл. 103).

Сред кръга на подзаконовите нормативни актове, приети по прилагането на ЗБР в разглежданата област, могат да бъдат посочени: Наредба № 4 от 8.07.2003 г. за условията и реда за издаване на разрешителни за въвеждане на неместни или повторно въвеждане на местни животински и растителни видове в природата, издадена от МОСВ⁴¹ и Наредба № 8 от 12.12.2003 г. за реда и условията за издаване на разрешителни за изключенията от забраните, въведени със Закона за биологичното разнообразие за животинските и растителните видове от приложение № 3, за животинските видове от приложение № 4, за всички видове диви птици, извън тези от

⁴⁰ Относно разликата между разрешителен и регистрационен режим вж. Д. Зиновиева. *Компетентност на административните органи. 2. акт. изд. по АПК от 2018 г.* София, Села, 2018, с. 281 и цитираната там литература.

⁴¹ ДВ, бр. 65 от 2003 г.

приложение № 3 и приложение № 4 и за използване на неселективни уреди, средства и методи за улавяне и убиване от приложение № 5, издана от МОСВ и министъра на земеделието и горите⁴².

Заклучение

Накрая в резултат от разгледаната правна уредба могат да бъдат направени някои по-общи изводи и препоръки за нейното усъвършенстване. Те ще бъдат обособени съответно в две насоки: а) по-обща изводи от анализа на Конвенцията по международната търговия със застрашените видове от дивата фауна и флора; б) препоръки за усъвършенстване на текста на тази конвенция.

I. По-обща изводи от анализа на Конвенцията по международната търговия със застрашените видове от дивата фауна и флора

1) От една страна, в чл. I неуместно, от правно-техническа гледна точка, е употребена думата „изразът“ в началото на дефиницията на определени правни понятия, а, от друга страна, изразът „когато е необходимо и възможно“ в чл. VI, § 7 създава възможности за тълкуване съобразно националните интереси на държавите участнички и дори го забикаляне на изпълнението на техни задължения по този международен договор. По-добре щеше да бъде, ако те не фигурираха в това международно споразумение, поради което е налице необходимост от заличаването им.

2) Член II е редактиран несполучливо, като вместо в него да бъдат формулирани правни „норми принципи“, фактически той съдържа обикновени правни норми, в които са установени

⁴² ДВ, бр. 4 от 2004 г.

определени задължения за държавите участнички. Поради това е уместно *de lege ferenda* неговото прередактиране.

3) Параграфи 1 на членове III – VI от разглежданата Конвенция са излишни в тези текстове, като се имат предвид конкретните задължения и правни възможности на държавите участнички, т.е. международноправните режимни правила, регламентирани в следващите параграфи на същите членове. Следователно от правно-техническа гледна точка по-добре щеше да бъде, ако тези разпоредби не бяха въведени в тази Конвенция и съответно е налице необходимостта от тяхната отмяна.

II. Препоръки за усъвършенстване на текста на Конвенцията по международната търговия със застрашените видове от дивата фауна и флора

1) Уместно е *de lege ferenda* гумата „изразът“, употребена в чл. I, както и изразът „когато е необходимо и възможно“, употребен в чл. VI, § 7, да бъдат заличени при следващи изменения на този международен договор.

2) Необходимо е *de lege ferenda* чл. II да придобие следната редакция:

„Чл. II. Принципи

Държавите, участнички в конвенцията, се ръководят в дейността си по извършване на търговия със застрашените видове от дивата фауна и флора от следните принципи:

1. Предпазване;
2. Разрешаване и регистриране на извършването на търговията със застрашените видове от дивата фауна и флора при отчитане на биологичните особености на застрашените видове от дивата фауна и флора;
3. Сътрудничество между държавите при упражняването на контрола върху търговията със застрашените видове от дивата фауна и флора.“

3) Необходимо е *de lege ferenda*, параграфи 1 на членове III – VI да бъдат отменени при следващо изменение на разглежданата конвенция.

Цитирани източници

Kiss, A. and D. Shelton. *International Environmental Law*. Ardsley-on-Hudson, NY, Transnational Publishers, 1991.

Kiss, A. and Shelton, D. *Manual of European Environmental Law*. Cambridge, Grotius Publications Limited, 1993.

Shelton, D. and A. Kiss. *Judicial Handbook on Environmental Law*. Nairobi, UNEP, 2005.

UNEP. *Saving Our Planet. Challenges and Hopes*. Nairobi, UNEP, 1992.

Анастасов, А. *Международноправен режим на биоразнообразието*. София, Институт за гържавата и правото – БАН, 2015 (Anastasov, A. *Mezhdunarodnopraven rezhim na bioraznoobrazieto*. Sofia, Institut za darzhavata i pravoto-BAN, 2005).

Божанов, С. *Международноправни актове в областта на околната среда*. Русе, ПБ Русенски университет, 2004, 455 (Bozhanov, S. *Mezhdunarodnopravni aktove v oblastta na okolnata sreda*. Ruse, PB Rusenski universitet, 2004).

Зиновиева, Д. *Компетентност на административните органи. 2-ро акт. изд. по АПК от 2018 г.* София, Сиела, 2018 (Zinovieva, D. *Kompetentnost na administrativnite organi. 2-ro akt. izd. po APK ot 2018 g.* Sofia, Siela, 2018).

Колбасов, О. *Международно-правовая охрана окружающей среды*. Москва, Международные отношения, 1982 (Kolbasov, O. *Mezhdunarodno-pravovaya ohrana okruzhaushchei sredy*. Moskva, Mezhdunarodnie otnosheniya, 1982).

Кремер, Л. *Европейско право на околната среда*. София, Сиела, 2008 (Kremer, L. *Evropeysko pravo na okolnata sreda*. Sofia, Siela, 2008).

Международната комисия за опазване на околната среда и за развитие. *Нашето общо бъдеще. Доклад*. София, Петър Берон, 1989 (Mezhdunarodna komisiya za opazvane na okolnata sreda i za razvitie. *Nasheto obshto badeshte. Doklad*. Sofia, Petar Beron, 1989).

Оуен, О. *Опазване на природните ресурси*. Първа част. София, Земиздат, 1989 (Ouen, O. *Opazvane na prirodnite resursi*, Parva chast. Sofia, Zemizdat, 1989.)

Пенчев, Г. Екологоравна защита на Народен парк „Странджа“. *Юридически сборник*. Т. VII. Бургас, И. Камбуров, 1997, с. 55 – 84. (Penchev, G. Ekologopravna zashtita na Naroden park „Strandzha“. *Yuridicheski sbornik*. T. VII. Burgas, I. Kamburov, 1997, s. 55 – 84).

Пенчев, Г. Сближаване на българското с европейското право в областта на защита на природата. *Право без граници*. Приложение 3, 4 (2003), с. 1 – 37. (Penchev, G. Sblizhavane na balgarskoto s evropeyskoto pravo v oblastta na zashtita na prirodata. *Pravo bez granitzi*. Prilozhenie 3, 4 (2003), s. 1 – 37).

Христов, В. Относно принципите на правото. *Правна мисъл* 3 (2000), с. 3 – 19 (Hristov, V. Otnosno printzipite na pravoto. *Pravna misal* 3 (2000), s. 3 – 19).